

NÕUKOGU SOOVITUS,**13. juuli 2018,****milles käsitletakse Küprose 2018. aasta riikliku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Küprose 2018. aasta stabiilsusprogrammi kohta**

(2018/C 320/12)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta, ⁽¹⁾ eriti selle artikli 5 lõiget 2,võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta, ⁽²⁾ eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

- (1) Komisjon võttis 22. novembril 2017 vastu iga-aastase majanduskasvu analüüsi, mis tähistab majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2018) algust. Selles võeti nõuetekohaselt arvesse Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni poolt 17. novembril 2017 välja kuulutatud Euroopa sotsiaalõiguste sammast. Euroopa Ülemkogu kiitis 22. märtsil 2018 heaks iga-aastases majanduskasvu analüüsis esitatud prioriteedid. Samuti võttis komisjon 22. novembril 2017 määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu häiremehhanismi aruande, milles nimetati Küprost ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Samal kuupäeval võttis komisjon vastu ka soovitusel euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitusel, mille Euroopa Ülemkogu kiitis heaks 22. märtsil 2018. Nõukogu võttis 14. mail 2018 vastu soovitusel euroala majanduspoliitika kohta ⁽³⁾ („euroala soovitus“).
- (2) Kuna Küprose rahaühik on euro ning majandus- ja rahaliidu riigid on üksteisega tihedalt seotud, peaks Küpros tagama euroala soovitusel täieliku ja õigeaegse täitmise, nagu on kajastatud allpool esitatud soovitusel 1, 3 ja 5.
- (3) 2018. aasta aruanne Küprose kohta avaldati 7. märtsil 2018. Selles hinnati Küprose edusamme nõukogu poolt 11. juulil 2017 vastu võetud riigipõhiste soovitusel ⁽⁴⁾ täitmisel, varasematel aastatel vastu võetud riigipõhiste soovitusel järelmeetmeid ja Küprose edusamme strateegia „Euroopa 2020“ riiklike eesmärkide suunas liikumisel.

⁽¹⁾ EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.⁽²⁾ ELT L 306, 23.11.2011, lk 25.⁽³⁾ ELT C 179, 25.5.2018, lk 1.⁽⁴⁾ ELT C 261, 9.8.2017, lk 1.

See sisaldas ka vastavalt määruse (EL) nr 1176/2011 artiklile 5 tehtud põhjalikku analüüsi, mille tulemused avaldati samuti 7. märtsil 2018. Komisjon järeltas oma analüüsi põhjal, et Küprosel esineb ülemäärane makromajanduslik tasakaalustamatus. Eelkõige on tähtis, et riik tegeleks era- ja avaliku sektori võlakooormuse ning välisvõla näol esineva suuremahulise tasakaalustamatusesega ja viivislaenu suure osakaaluga.

- (4) Küpros esitas 19. aprillil 2018 oma 2018. aasta riikliku reformikava ja 30. aprillil 2018 oma 2018. aasta stabiilsusprogrammi. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid ühel ja samal ajal.
- (5) Asjaomaseid riigipõhiseid soovitusi on võetud arvesse Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide 2014.–2020. aasta programmide koostamisel. Nagu on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013⁽¹⁾ artikliga 23, võib komisjon juhul, kui on vaja toetada asjaomaste nõukogu soovitude rakendamist, nõuda, et liikmesriik vaataks läbi oma partnerluslepingu ja asjaomased programmid ning teeks nende muutmise ettepanekud. Suunistes, kuidas rakendada meetmeid Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide tõhususe sidumiseks usaldusväärse majandusjuhtimisega, esitas komisjon täiendavad üksikasjad selle kohta, kuidas ta kõnealust sätet kavatab kasutada.
- (6) Küprose suhtes kohaldatakse praegu stabiilsuse ja kasvu pakti ennetuslikku osa ning võlareeglit. Valitsuse 2018. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks nominaalne eelarvepositsioon olema ülejäägis umbes 1,7 %ga SKPst 2018. aastal ja veidi alla 2 %ga SKPst kogu programmiperioodi vältel. Keskpika perioodi eelarve-eesmärk – struktuurselt tasakaalustatud eelarvepositsioon – on kavas saavutada 2018.–2021. aastal. Valitsemissektori võla suhe SKPsse langes 2017. aastal 97,5 %-le SKPst; 2018. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse suurenema 2018. aastal 105,6 %ni ja seejärel langema, jõudes 2021. aastaks 88 %le SKPst. Nende eelarveprognoside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on usutav. Stabiilsusprogrammis esitatud makromajanduslike eeldustega seonduvad langusriskid, mis on peamiselt seotud viivislaenu suure osakaaluga finantssektoris.
- (7) 11. juulil 2017 soovitas nõukogu Küprosel 2018. aastal keskpika perioodi eelarve-eesmärgist kinni pidada. See on kooskõlas valitsemissektori esmaste netokulude⁽²⁾ maksimaalse nominaalse kasvumääraga 1,9 % 2018. aastal, mis vastab struktuurse eelarvepositsiooni lubatud halvenemisele 0,4 % SKPst. Komisjoni 2018. aasta kevadprognoosi põhjal peaks struktuurne eelarvepositsioon olema 2018. aastal ülejäägis 0,8 % SKPst ja 2019. aastal 0,5 % SKPst ning seega ületama keskpika perioodi eelarve-eesmärki. Prognoosi kohaselt järgib Küpros 2018. aastal üleminekuaja võlareeglit ja 2019. aastal võlareeglit. Üldiselt on nõukogu prognooside põhjal seisukohal, et Küpros täidab 2018. ja 2019. aastal stabiilsuse ja kasvu pakti nõuded. Samal ajal tuleks lühikeses ja keskpiikas perspektiivis hoolikalt jälgida kulude kasvu, võttes ennekõike arvesse võimalikke tulevasi ohte tulude stabiilsusele.
- (8) Hoolimata hiljutistest jõupingutustest e-valitsuse teenuste, õigusloome kvaliteedi ja töötajate liikuvuse parandamiseks, on avaliku halduse vähene tõhusus jätkuvalt probleemiks, mis mõjutab ettevõtluskeskkonda. Selle lahendamiseks kavandatud peamised seadusandlikud ettepanekud on endiselt tegemata. Nende seas on õigusaktide eelnõud avaliku halduse ja kohalike omavalitsuste reformimiseks. Riigile kuuluvate üksuste juhtimisraamistiku puudused võivad lihtsustada avaliku sektori tingimuslike kohustuste kuhjumist ning pärssida suutlikkust investeerida kommunaalteenustesse, nagu telekommunikatsioonid ja energeetika. Avaliku sektori palkade piiramisel on olnud märkimisväärne roll Küprose eelarve konsolideerimises. Samal ajal kaotab avaliku sektori palkade kasvu piirav kollektiivleping 2018. aastal kehtivuse ning püsivamat lahendust ei ole seni leitud.
- (9) 2017. aasta detsembris võeti vastu riiklik korrupsioonivastane strateegia ja tegevuskava. Olemasolev korrupsioonivastane organ on jätkuvalt alarahastatud, kuid valitsus kavandab uue sõltumatu ameti loomist. Parlamendis on praegu analüüsimisel mitmesugused seadusandlikud algatused, näiteks rikkumistest teatajate kaitse, lobitöö ja varade deklareerimise kohta, mis vastuvõtmise korral aitavad samuti tugevdada riiklikku korrupsioonivastast raamistikku.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320).

⁽²⁾ Valitsemissektori esmased netokulud saadakse, kui valitsemissektori kogukuludest arvatakse maha intressikulud, liidu programmidele tehtavad kulutused, mis korvatakse täielikult liidu fondide tuludest, ja kaalutusõigusevälistatud muudatused töötuskindlustushüvitise kuludes. Valitsemissektori rahastatud kapitali kogumahutused põhivarasse on jaotatud nelja aasta peale. Kaalutusõigusel põhinevad tulumeetmed või õigusaktide kohane tulude suurendamine arvatakse sisse. Ühekordsed tulu- ja kulumeetmed arvatakse välja.

- (10) Nagu märgiti 2018. aasta euroala käsitlevas soovituses, on ettevõtjatevaheliste konkurentsimoonutuste tõkestamiseks, maksumaksjate õiglaseks kohtlemiseks ja riigi rahanduse kaitsmiseks oluline võidelda agressiivse maksuplaneerimise strateegiate vastu. Maksumaksjate agressiivse maksuplaneerimise strateegiate liikmesriikidevahelise ülekanduva mõju tõttu tuleb liidu õigusaktide täiendamiseks kooskõlastada liikmesriikide poliitika-meetmeid. Dividendi- ja intressimaksude suur osakaal SKPs viitab sellele, et Küprose maksueeskirju kasutavad ära agressiivset maksuplaneerimist viljelevad ettevõtted. Kuna Küprosel asuvate ettevõtete poolt kolmandate riikide residentidele (s.t liidu residentidelt kolmandate riikide residentidele) makstavatelt dividendidelt, intressidelt ja paljudel juhtudel ka litsentsitasudelt makse kinni ei peeta, võib see viia olukorrani, et sellised maksed jäävad üldse maksustamata, kui neid ei maksustata ka vastuvõtvast jurisdiktsioonis. Selliste maksude puudumine koos äriühingu tulumaksu residentsuse normidega võib hõlbustada agressiivset maksuplaneerimist. Tingliku intressi mahaarvamise süsteemid aitavad küll vähendada võlakohustuste ja omakapitali vahelist kallutatust, kuid neid saab toimivate kuritarvituste vastaste normide puudumisel kasutada ka maksudest kõrvalehoidumiseks. Komisjon võtab arvesse hiljuti välja kuulutatud või võetud positiivseid meetmeid (näiteks kavatsus vaadata läbi äriühingu tulumaksu residentsuse sätted ja kavandatavad muudatused siirdehindu käsitlevates sätetes). Hiljutistele arvamuste vahetusele tuginedes jätkab komisjon konstruktiivset dialoogi võitluseks maksumaksjate agressiivse maksuplaneerimise strateegiate vastu.
- (11) Kohtusüsteemi puudujäägid piiravad jätkuvalt lepingute jõustamist ning kiireid kohtulahendeid tsiviil- ja kaubandusajades. Tülikad tsiviilmenetlused ja kohtuotsuste ebapiisav jõustamine vähendavad pankade motivatsiooni kasutada viivislaenude mahu vähendamiseks maksejõuetus- ja sundtäitmisraamistikke. Kohtusüsteemi peamiste probleemide, näiteks kohtute digiteerimise madala taseme ja kohtunike elukestva õppe puudumise lahendamiseks on algatatud mitu reformi.
- (12) Uute maksejõuetus- ja sundtäitmisraamistike kasutamine on piiratud, mis mõjub kahjulikult viivislaenude vähendamise nimel tehtavatele jõupingutustele. Nende raamistike rakendamise ja toimivuse läbivaatamiseks loodi sidusrühmadest koosnev töörihm. Omandiõigust tõendavate dokumentide väljaandmisel esineva mahajäämuse vähendamiseks on võetud mõningaid haldusmeetmeid. Mahajäämused on aga suured ning kinnisvaratehingute süsteemi (s.t omandiõigust tõendavate dokumentide väljastamine ja õiguste üleandmine) puuduste kõrvaldamiseks puudub seni struktuurne lahendus.
- (13) Viivislaenude suur osakaal on pangandussektori peamine nõrkus ja see mõjutab ka laenuvõtmist. Pankadel on jätkuvalt raskusi võlgade sissenõudmisega võlakohustuse täitmata jätnud laenuvõtjatelt ja nõrga tagasimakse distsipliiniga. Tänu võlgade restruktureerimisele mahakandmistele ja kapitali vastu vahetamise kaudu vähenes 2017. aastal viivislaenude hulk, ehkki eri pankades eri määral. Pankade vähendamiskavade jätkusuutlikkuse osas valitseb jätkuvalt ebakindlus, kuna korduvate makseviivituste ja laenude ümberstruktureerimise osakaal on suur ning pankade otsene riskipositsioon kinnisvaraturuga seoses kasvab. Need tegurid osutavad vajadusele võtta kiiresti kasutusele ulatuslikum strateegia, et kiirendada pankade bilansside korrastamist, võttes arvesse sotsiaalseid tagajärgi haavatavatele rühmadele ja hoolikalt kavandatud stiimuleid tagasimakse distsipliini tugevdamiseks. Selle strateegia raames näib olevat vajalik teha seadusandlikke muudatusi, mis võimaldaksid võlanõuete tulemuslikku sissenõudmist ja lihtsustaksid laenude müüki ning käsitleksid ühtlasi laenuvõtjate kaitset ja elektrooniliste oksjonite kasutuselevõttu. Lisaks sellele on kindlustus- ja pensionifondide järelevalve juhtimine ja haldussuutlikkus jätkuvalt nõrgad. Valitsusel on kavas esitada 2018. aasta jooksul sellekohased seadusandlikud ettepanekud.
- (14) Majanduskasvu tegevuskava elluviimine on aidanud saavutada teatavat edu strateegiliste investeeringute, ettevõtluse ja parema õigusloome valdkonnas. Mitu tähtsat reformi on aga takerdunud, eelkõige see, mis käsitleb lubade andmist investimisprojektidele. Juurdepääs rahastamisele on paranenud tänu tagatisnõuete teatavale täiustamisele, kuid eriti VKEde jaoks on see endiselt keskne probleem. Finantsabi meetmed on peamiselt toetuspõhised. Alternatiivsed rahastamisallikad, nagu riskikapital, omakapitali kaudu rahastamine ja ühisrahastamine, on Küprose ettevõtjate jaoks jätkuvalt marginaalse tähtsusega. Erastamine, mille eesmärk on meelitada ligi tootlikkust suurendavaid välisinvesteeringuid, on paljudel juhtudel takerdunud ja vaid üksikud erastamisprojektid (nt Larnaca sadam) edenevad järk-järgult.
- (15) Tööhõive on suurenenud ja töötuse tase kiire languses, ehkki noorte ja pikaajaliste töötute seas on see jätkuvalt kõrge. Avalike tööturuasutuste haldussuutlikkuse suurendamine jätkub. Probleeme on aga jätkuvalt tööandjatele suunatud teenuste, klientide liigitamise ning individuaalse juhendamise ja abiga, sealhulgas garanteeritud

miinimumsissetuleku saajatele. Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (15–24aastaste) osakaal on ikka veel üks suurimaid liidus. Noortele suunatud teavitusmeetmed ning õigeaegne ja vajadustele kohandatud abi on piiratud, mida kinnitab ka nende vähene arv asjaomastes aktiveerimiskavadetes.

- (16) Haridusvaldkonna ajakohastamine edeneb, kuid suured probleemid on veel lahendamata. Hiljutiste edusammude seas on koolide õppekavade põhjalik läbivaatamine ja õpetajate uue ametissenimetamise süsteemi kasutuselevõtt. Küprose kulutused haridusele on üle liidu keskmise, mis näitab suurt pühendumist haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele. Haridusalased saavutused on aga kesised ja haridussüsteemist varakult lahkumine, mis on küll tublisti alla liidu keskmise, on märgatavalt sagenenud. Kutsehariduses ja -koolituses osalemise määr on madal, õpetajate hindamissüsteemi reformimine ikka veel pooleli ning suur hulk kolmanda taseme haridusega inimesi töötab töökohtadel, kus ei ole tingimata vaja akadeemilist kraadi.
- (17) Küpros on teinud märgatavaid edusamme tervishoiu, võttes vastu õigusakti uue riikliku tervishoiusüsteemi loomise kohta. Uue süsteemiga kavatakse parandada juurdepääsu, kehtestada üldine tervisekindlustus, vähendada omaosaluse kõrget taset ja suurendada hooldusteenuste tõhusust avalikus sektoris. Enne kui süsteem 2020. aastal täielikult toimima hakkab, on vaja lahendada suured rakenduslikud probleemid ja rahuldada investeerimisvajadused. Jätakuvalt tuleks tegeleda võimalike ülekulude vältimisega, tervishoiuteenuse, sh esmatasandi arstiabi osutajate ajakohastamise ja tõhustamisega, e-tervise teenuste kasutuselevõttuga ja riikliku ravimiorganisatsiooni loomisega. Pikaajalise hoolduse tase on kehv ja elanikkonna vananemist arvesse võttes püsib see probleem ka edaspidi.
- (18) Komisjon on Euroopa poolaasta (2018) raames Küprose majanduspoliitikat põhjalikult analüüsinud ja avaldanud selle tulemused 2018. aasta riigiaruandes. Ta on hinnanud ka 2018. aasta stabiilsusprogrammi, 2018. aasta riiklikku reformikava ning varasematel aastatel Küprosele esitatud soovitude järelmeetmeid. Komisjon ei ole arvesse võtnud mitte üksnes nende asjakohasust Küprose eelarve- ja sotsiaalmajanduspoliitika jätkusuutlikkuse seisukohast, vaid ka seda, mil määral need vastavad liidu õigusnormidele ja suunistele, pidades silmas vajadust anda riigi tulevastes otsustesse liidu tasandi panus ja tugevdada seeläbi liidu üldist majandusjuhtimist.
- (19) Võttes arvesse kõnealust hindamist, on nõukogu 2018. aasta stabiilsusprogrammiga tutvunud ja on arvamusel, ⁽¹⁾ et Küpros täidab eelduste kohaselt stabiilsuse ja kasvu pakti nõudeid.
- (20) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja kõnealust hindamist, on nõukogu 2018. riikliku reformikava ja 2018. stabiilsusprogrammiga tutvunud. Määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel antud nõukogu soovitusel kajastuvad allpool esitatud soovitustes 1–5,

SOOVITAB Küprosel võtta 2018.–2019. aastal järgmisi meetmeid.

1. Võtta vastu olulised seadusandlikud reformid, mille eesmärk on suurendada avaliku sektori tõhusust ja mis käsitlevad eeskätt avaliku halduse toimimist ning riigile kuuluvate üksuste ja kohalike omavalitsuste juhtimist.
2. Kiirendada jõupingutusi kohtusüsteemi tõhususe parandamiseks, vaadates läbi tsiviilkohtumenetlused, parandades kohtute spetsialiseerumist ja kehtestades täielikult toimiva e-kohtu süsteemi. Võtta meetmeid, et rakendada täielikult maksejõuetuse ja sundtäitmise raamistikud ning tagada omandiõigust tõendavate dokumentide väljaandmise ja kinnisvaraga seotud õiguste üleandmise usaldusväärsete ja kiirete süsteemide olemasolu.
3. Kiirendada viivislaenu osakaalu vähendamist, rakendades ulatusliku strateegia koos seadusandlike muudatustega, mis võimaldavad võlanõuete tulemuslikku sissenõudmist ja lihtsustavad laenu müüki. Integreerida ja tugevdada kindlustusandjate ja pensionifondide järelevalvet.
4. Seada prioriteediks majanduskasvu tegevuskava põhielementide rakendamine, keskendudes eeskätt strateegiliste investeeringute kiiremale menetlemisele, ja võtta täiendavaid meetmeid, et parandada VKEde juurdepääsu rahastamisele. Parandada riigile kuuluvate ettevõtete toimimist, taaskäivitades muu hulgas erastamisprojektide elluviimise.

⁽¹⁾ Vastavalt määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikele 2.

5. Viia lõpule reformid, mille eesmärk on suurendada avalike tööturuasutuste suutlikkust ja tulemuslikkust, ning suurendada mittetöötavatele ja mitteõppivatele noortele suunatud teavitustööd ja aktiveerimistuge. Viia lõpule haridus- ja koolitussüsteemi reform, mis hõlmab õpetajate hindamist ning kutsehariduse ja -õppe suutlikkuse suurendamise meetmeid. Võtta meetmeid riikliku tervishoiusüsteemi täielikuks toimimiseks 2020. aastal, nagu kavandatud.

Brüssel, 13. juuli 2018

Nõukogu nimel

eesistuja

H. LÖGER